

POSTANOWIENIE

Dnia 7 grudnia 2011 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Małgorzata Wrębiakowska-Marzec (przewodniczący)

SSN Zbigniew Myszka

SSN Jolanta Strusińska-Żukowska (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa Z. R.

przeciwko U. C. Poland S.A.

o przywrócenie do pracy i wynagrodzenie za czas pozostawania bez pracy,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 7 grudnia 2011 r.,

zażalenia powódki na postanowienie Sądu Okręgowego

z dnia 11 lipca 2011 r.,

- 1) odrzuca zażalenie w części dotyczącej zwrotu połowy opłaty od apelacji;**
- 2) oddala zażalenie w pozostałej części.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy – Sąd Pracy postanowieniem z dnia 11 lipca 2011 r. umorzył postępowanie apelacyjne w związku z cofnięciem przez powódkę Z. R. apelacji od wyroku Sądu Rejonowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 21 kwietnia 2009 r. i zasądził od powódki na rzecz pozwanej U. C. Poland SA kwotę 1400 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego w instancji odwoławczej.

Powódka złożyła zażalenie na to postanowienie w części, tj. „w zakresie obciążenia jej kosztami postępowania strony pozwanej oraz nieprzyznania zwrotu

połowy opłaty od apelacji”, zarzucając:

1. sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z treścią zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego przez przyjęcie, że „w przedmiotowej sprawie nie ma wyjątkowych okoliczności uzasadniających odstąpienie zasądzenia od powódki na rzecz pozwanego kosztów zastępstwa procesowego”,

2. naruszenie prawa procesowego, tj. art. 102 k.p.c., przez jego niezastosowanie i obciążenie powódki kosztami procesu „w zakresie wydatków pozwanego na pełnomocnika pomimo, iż zachodziły szczególne okoliczności po temu aby powódki tymi kosztami nie obciążać wyrażające się w tym, iż wystąpiła ona ze swym powództwem i złożyła apelację w celu uzyskania ochrony związanej z macierzyństwem oraz tego, że w związku z opieką nad dzieckiem sprawowaną osobiście w ramach urlopu wychowawczego powódka nie uzyskuje żadnych środków”,

3. naruszenie prawa procesowego, tj. art. 97 w związku z art. 113 ust. 1 i 4 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, zgodnie z którymi „obciążenie pracownika wydatkami, w tym kosztami zastępstwa procesowego, nastąpić może w postępowaniu w sprawach pracowniczych wyłącznie w sytuacjach wyjątkowych poprzez niewyjaśnienie, na czym polega wyjątkowość sytuacji nakazującej obciążenie powódki kosztami zastępstwa procesowego pozwanego pracodawcy jako wybranym wydatkiem postępowania”.

Żaląca wniosła o zmianę zaskarżonego postanowienia i nieobciążanie powódki kosztami zastępstwa procesowego pozwanego w instancji odwoławczej oraz zarządzenie zwrócenia jej z Kasy Sądu połowy kosztów wniesionej opłaty od apelacji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Odnośnie do zażalenia w zakresie „nieprzyznania zwrotu połowy opłaty od apelacji” podnieść należy, że podlegało ono odrzuceniu z uwagi na brak przedmiotu zaskarżenia. W judykaturze i doktrynie utrwalony jest pogląd, że zaskarżone może być tylko orzeczenie istniejące. Nie można zatem wnieść środka odwoławczego od orzeczenia, które nie zostało - w rozumieniu przepisów prawa procesowego –

wydane. Chodzi tu zarówno o brak orzeczenia w ogóle, jak i o brak w wydanym orzeczeniu rozstrzygnięcia w określonym przedmiocie. Tak jest w sprawie niniejszej, skoro zaskarżonym postanowieniem nie rozstrzygnięto kwestii zwrotu powódce połowy opłaty od apelacji. Brak negatywnego rozstrzygnięcia w postanowieniu (oddalenia wniosku w tym przedmiocie) skutkuje dla powódki brakiem przedmiotu zaskarżenia, a w konsekwencji niedopuszczalnością zażalenia w tym zakresie na podstawie art. 394¹ § 3 w związku z art. 398²¹ i w związku z art. 370 k.p.c. (por. np. uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 21 października 1986 r., III CRN 244/86, OSNCP 1988, poz. 17).

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy postanowił jak w pkt 1 sentencji.

Odnosząc się natomiast do zażalenia na orzeczenie o kosztach postępowania apelacyjnego wskazać należy, że zgodnie z art. 108 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (jednolity tekst: Dz. U. z 2010 r. Nr 90, poz. 594 ze zm.), zwolnienie od kosztów sądowych nie zwalnia strony od obowiązku zwrotu kosztów procesu przeciwnikowi. Fakt, że powódka znajduje się w określonej sytuacji materialnej i życiowej stał się przyczyną przyznania jej częściowego zwolnienia od kosztów sądowych, co spowodowało, że prowadzenie procesu nie wiązało się dla niej z koniecznością ponoszenia części opłat. Zwolnienie to jednak, jak wynika z treści art. 108 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, nie uchyla odpowiedzialności za wynik sporu w stosunku do przeciwnika procesowego. Wbrew twierdzeniom żalącej, dotyczy to także pracownika dochodzącego swych roszczeń, bowiem koszty zastępstwa procesowego jego przeciwnika nie należą do wydatków (por. art. 5 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych), którymi zgodnie z art. 97 ustawy można obciążyć pracownika tylko w wypadkach szczególnie uzasadnionych. Oznacza to, że przyczyny usprawiedliwiające ubieganie się przez stronę o zwolnienie od kosztów sądowych nie wystarczą, by wyłączyć działanie ustanowionej w art. 98 § 1 k.p.c. reguły, że ten kto przegrał spór zwraca koszty procesu temu, czyje racje zostały uznane za słuszne. Sąd może uwolnić stronę od obowiązku zwrotu kosztów procesu na podstawie art. 102 k.p.c., jeśli stwierdzi, że zachodzi „wypadek szczególnie uzasadniony”. Okoliczności, które uprawniają do zastosowania tego przepisu, ocenia sąd, i ocena ta następuje niezależnie od

przyznanego zwolnienia od kosztów sądowych (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 stycznia 2007 r., V CSK 292/06, niepublikowane, czy postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 grudnia 2007 r., I CZ 110/07 niepublikowane).

Z tego wynika, że strona ubiegająca się o zwolnienie od kosztów powinna dowieść, iż zachodzą przesłanki uprawniające sąd do zastosowania art. 102 k.p.c., czyli „uzasadnione okoliczności”, które mają być ponadto „szczególne”, a więc wyjątkowe, w takim właśnie znaczeniu zasługujące na uwzględnienie, skoro strona postępowania, na korzyść której zapadło rozstrzygnięcie, ma nie otrzymać zwrotu poniesionych przez siebie kosztów. Konieczne jest zatem odrębne uzasadnienie zastosowania art. 102 k.p.c., nie tożsame z okolicznościami zwolnienia strony od kosztów sądowych; to zwolnienie nie stanowi jednoczesnego powodu do nieobciążania kosztami związanego z wynikiem postępowania sądowego. Wnioskowanie w piśmie cofającym apelację o nieobciążanie powódki kosztami postępowania apelacyjnego bez żadnego pisemnego uzasadnienia tego wniosku (jedynie z bardzo skrótowym odwołaniem się do sytuacji życiowej i majątkowej skarżącej, co ogólnie stanowiło przyczynę wcześniejszego zwolnienia od kosztów sądowych) nie stanowi samo przez się, jak by to miało wynikać z zażalenia, o wypadku szczególnie uzasadnionym, uprawniającym sąd do zastosowania art. 102 k.p.c. Urzeczywistniający zasadę słuszności art. 102 k.p.c. stanowi bowiem wyjątek od zasady odpowiedzialności za wynik sporu, a zatem nie podlega wykładni rozszerzającej i związany jest z obowiązkiem strony podania okoliczności zezwalających na przyjęcie, że zachodzi wypadek szczególnie uzasadniony, wobec czego Sąd, kierując się zasadą kontrydiktoryjności procesu, nie powinien działać z urzędu w sytuacji, gdy strona reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika nie wykazuje istnienia przesłanek do zastosowania art. 102 k.p.c. (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 kwietnia 2011 r., III PZ 2/11, LEX nr 901638).

W takiej sytuacji nie wystąpiły uzasadnione podstawy do zakwestionowania zaskarżonego orzeczenia w zakresie zasądzonych od powódki na rzecz strony pozwanej kosztów postępowania apelacyjnego, wobec czego należało postanowić jak w pkt 2 sentencji (art. 394¹ § 3 w związku z art. 398¹⁴ k.p.c.).